СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 172. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 29-го липня 1941. No. 172. Jersey City, N. J., Tuesday, July 29, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ФИЛИПИНИ СТАНУТЬ МОРСЬКОЮ БАЗОЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — Зарядження президента Рузвелта в справі обєднання командування над американською й филипинською армією вважається у столиці першим кроком до встановлення военної бази на Филипинах. Вашингтонські офіційні чинники заявляють, що британські та голяндські війська, разом з американською армією, що стаціонує на Филипинських островах, можуть здержати всяку японську навалу в напрямі на південь. Хоч филипинські війська під командою ген. Догласа МекАртура в останніх кількох місяцях переходять поспішний вишкіл, проте їх ще не можна вжити для висилки в інші краї.

СТАНДЛЕЙ ДОМАГАЄТЬСЯ ОЧИЩЕННЯ МОРЯ ВІД „ПІРАТІВ".

ВАШИНГТОН. — Спенсіонований шеф морських операцій, адмірал Вилієм Г. Стандлей, виголошуючи радіову промову в користь „Комітету для Оборони Америки через Поміч Аліянтам" домагається, щоб американські кораблі, гармати й літаки очистили Атлантик від „морських розбишак" і забезпечили доставу военних матеріялів до Англії. Він заявив, що якщо Америка не поставиться рішучо проти вникання німецьких впливів до країв Полудневої Америки, то це вийде лиш на шкоду цілого північно-американського континенту.

ПРОДОВЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ОЗНАЧАЄ ВІЙНУ — КАЖЕ РЕЙНОЛДС.

ВАШИНГТОН. — Роберт Рейнолдс, демократ з Норт Каролайни й голова Сенатського Комітету Військових Справ, твердить, що продовження речення служби військових, членів Національної Гвардії й резервових старшин, означає війну, бо внаслідок того, Америка стане военним союзником Росії й Великої Британії. Він висловився рівнож проти того законопроекту, який уповажнивби Конгрес проголосити надзвичайний стан. Рейнолдс заявив, що якщоб проголошено такий надзвичайний стан, то Америка відразу стане на военній стопі; на його думку, це не буде дефензивна війна Злучених Держав Америки, але навпаки, офензивна, поза границями краю. Законопроект в справі проголошення надзвичайного стану, це на його думку, приготовання до війни, а не крок в інтересі оборони західної півкулі.

ХОЧУТЬ ЗАСТУПИТИ ШОВК.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Вилієм Лідер, голова місцевої юнії робітників, що занятi в шовковім промислі, заявив, що Америка мусить скоро винайти щось таке, що заступилоб шовк. Він висловив побоювання, що в наслідок заморожения Злученими Державами японських капіталів, японці здержать довіз шовку. Олександер МекКеовн, краєвий голова огрнізації робітників шовкової промисловости, рівнож заявив, що достава шовкового сирівця є справді загрожена й тому пропоную, щоб американські фабрики почали незайно продукувати шовкові субститути.

НА РОЗБУДОВУ ФИЛИПИНІВ.

МАНІЛЯ (Филипини). — Вашингтонський уряд асигнував $10,000,000 на розбудову оборони филипинського уряду. Военна розбудова поручена ген. МекАртурові, якого уважають за спеціяліста справ Далекого Сходу. Президент Фолипинів, Мануел Квізон, уповажнив свого секретаря видати заяву, в якій висловив вдоволення з рішення президента Рузвелта про зеднання американського й филипинського військового командування для спільної оборони перед японською загрозою.

АМЕРИКАНСЬКІ НІМЦІ ПРОТИ ГІТЛЕРА.

НЮ ЙОРК. — Заходом визначних американців німецького походження повстала нова організація американських німців, яка кладе собі за завдання поборювати гітлерівські впливи серед німецької еміграції в Америці. Організація є зачартерована та має свої відділи в 18 стейтах. Головою організації є Роберт. Вагнер, мол., асемблемен нюйорської легіслятури, а секретарем д-р Джордж Шустер, голова Гонтер Каледжу. Ціллю згаданої організації є, між іншим переконувати американців, що більшість американців німецького походження є льояльними громадянами, що вони є за демократію, та що стоять у першу чергу за Америку й готові боронити її проти зовнішніх і внутрішніх ворогів. Організатори цього руху серед німців твердять, що в теперішнім часі кожний мусить виразно зазначити своє становище, а всякі симпатії з нацизмом є незгідні з поняттями американізму. Під заявою, що була подана згаданою організацією до преси, підписалося 21 визначних осіб, між якими є професори, журналісти, письменники, підприємці, комерсанти та один єпископ.

ГОЛЯНДСЬКА ІНДІЯ ПОДВОЇЛА СВІЙ ЕКСПОРТ ДО АМЕРИКИ

Департамент торговлі Злучених Держав Америки звідомляє, що імпорт із Голяндської Індії осягнув в 1940 році найбільше число, бо виносить аж $169,074.000, коли в 1939. р. він виносив тільки $92,971,000. Так само збільшився і вивіз американських товарів до Голяндської Індії. Зріст імпорту пояснюється тим, що Америка купує тепер далеко більше товарів, які потрібні до военної промисловости, в першу чергу гуму та цину і др.

ПЕРУ НЕ ВІДПОВІДАЄ НА ПРОПОЗИЦІЮ ЗАМИРЕННЯ

Офіційні перуанські чинники заявили, що їх армія відігнала 5,000 еквадорських „наїздників з національної території" й що вона захопила кілька еквадорських військових станиць. Міністерство заграничних справ заявило, що воно ще не відповіло на ноту, в якій еквадорський уряд домагався перемиря. Підсекретар стейту Злучених Держав, Сомнер Велес, заявив ще минулого тижня, що перуанський уряд зголився в принципі на перемиря з Еквадором. З Евіто, столиці Еквадору, апелюють до американського уряду, щоб він повзяв всі міри для приспішення перемиря між двома ворогуючими державами.

СИН СТАЛІНА НАЗИВАЄ БОЛЬШЕВИКІВ „ІДІОТАМИ" — КАЖУТЬ НІМЦІ

Німецька пресова агенція ДНБ доносить, що попавший у неволю старший син Сталіна, Яків Джугашвілі, мав сказати таке про свій полон: „Завдяки ідіотичній команді наших власних провідників посилано дивізію за дивізією прямо в огонь. Як німці нас обступили, то це вчинило таку паніку, що всі бігали навкруги. Я був тоді в штабі дивізії. Мене відділено від артилерії й я досі не знаю, де ділася артилерія. Навкола штабового самоходу зібралася група вояків, які говорили мені: Товаришу, веди нас проти ворога! Я хотів провадити їх до наступу, але коли я відвернувся, їх вже не було. Вкінці я був окружений німцями й взятий в полон." Німецька агенція додає, що син Сталіна має жінку й три-літню доньку. Запитаний, чи його жінку забере Сталін, коли буде опускати Москву, Яків Джугашвілі відповів: „Може забере, а може й ні".

СОВЄТИ КАЖУТЬ, ЩО „БЛІЦКРІГ" ЗОВСІМ НЕ ВДАВСЯ

Совєтські кола чимраз певніще заявляють, що німецький „бліцкріг" в Совєтах не вдався і що розбився в лави совєтських військ. Совєти кажуть, що на цілім фронті вони успішно відбивають німецькі удари і розпочинають протинаступи. Нема сумніву, що напір німецьких військ на совєтські укріплення в останніх днях зовсім ослаб і далі слабне, кажуть вони. Совєтським силам вдалось цілковито знищити пару німецьких дивізій. Відносно летунських наїздів на Москву, то вони також не вдаються. Бо хоч сотки літаків пускаються в дорогу, до Москви доїздить тільки кілька. Всетаки і тим нечисленним літакам вдалось понищити деякі мешкальні будинки, театр і т. п. Німці пробували при помочи парашутів здобути летунський майдан в Москві, але це їм не вдалось.

НІМЦІ ГОВОРЯТЬ ПРОТИВНЕ

Німецькі звідомлення, хоч не стверджують більших територіяльних здобутків, впевняють, що все розвивається після пляну. На ленінградськім фронті німці разом з фінами зробили поважний поступ вперед і захопили околицю Волосово, 45 миль віддалену від Ленінграду. Також на басарабськім фронті німецько-румунські війська посуваються вперед. Там совєтська сила цілковито знищена, кажуть німецькі звідомлення. Також кажуть, що в околицях Могілова, на шляху до Москви, відбуваються завзяті бої. Німецькі війська окружили зовсім совєтські і ті починають піддаватись. Вже піддалось 24,000 вояків, кажуть німці.

НАЛЕТ НА ЛОНДОН

Після довшої перерви німці знов наїхали більшим числом своїх літаків на Лондон. Багато літаків під обстрілом мусіли назад повертати, але частина таки дісталась до Лондону і скинула там свої бомби, завдаючи невеликі втрати в людях і будинках. Англійські літаки водночас наїздили на німецькі території і скинули чимало бомб.

НІМЦІ ОПУСКАЮТЬ АФРИКУ

Совєтські кола говорять, що німецькі війська, під натиском европейських фронтів, починають опускати північну Африку і прибувають до Европи, та їдуть на совєтський фронт. Вони приїздять в кораблях до болгарських портів і звідтам їдуть далі. З того дуже незадоволені італійці, кажуть совєтські кола.

НАЦІСТИЧНИЙ НІЖ. — Отсей великий мешкальний дім у Москві виглядає немов перерізаний якимсь величезним ножем. Це націстична бомба його так перетяла. Внутрі бачимо умебльовання, яке мало нарушене. Большевики кажуть, що німецькі бомбовики навмисно розвалюють їм мешкальні доми, а не мілітарні обєкти.

ПОГОЛОСКИ ПРО НОВІ НІМЕЦЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ ЗАМИРЕННЯ

АНКАРА. — В британських колах говорять, що Німеччина дійсно розпічне незадовго мирову кампанію. Один із німецьких дипльоматів, говорять ті поголоски, вже навіть накреслив основу такого замирення. Та основа виглядалаб так: Німеччина підібе Совєти до Уралу. Опісля поділить їх на кілька частей. На Украні назначить свого губернатора. Румунії дасть Басарабію і приморську полосу над Чорним морем, разом з Одесою. Прикавказькі околиці дістане Туреччина. Польща буде відновлена в давних границях, а може й дістане більше, ніж мала перед війною; але вона залишиться під зверхньою владою Німеччини. Те саме буде з Чехословаччиною. Одначе чехи і словаки житимуть окремо. Будуть відновлені як самостійні держави Бельгія, Голяндія і Данія, Норвегія. Про Францію нема жадної згадки. Британія задержить всі свої краї і кольонії та буде признана німцями морською потугою, взаміну за признання Німеччини першою континентальною потугою. Справа Італії і Японії неясна. Виходить, що Німеччина не хоче дати італійцям того, чого вони домагаються. Також Німеччина не дуже хоче відступити Японії східню частину Сибіру. В тих поголосках далі говориться, що коли це буде довершене Німеччна сама заперестане стріляниму на західнім фронті. І коли англійці будуть таки далі стріляти, то це піде на їх рахунок. Німці мають надії, що тими предложеннями вони здобудуть прихильність в Америці і вдержать її таки від війни.

ГЕРІ ГОПКІНС ПРО ПОМІЧ АНГЛІЇ, СОВЄТАМ І КИТАЄВИ.

ЛОНДОН. — Американський представник „лізленд" закону, що отсе перебуває в Лондоні, Гері Гопкінс, через британське радіо заявив, що Америка буде чимраз більше помагати Британії, а також Совєтам і Китаєви. Америка також подбає, говорив Гопкінс, що та поміч дійде до свого місця призначення. Він теж заявляв, що та поміч нині далеко більша, ніж вона була рік тому. Нині боєві літаки йдуть до Англії з Америки в тисячах. Також американські боєві кораблі пильно патролюють лінії Атлантійського океану, казав він.

ЯПОНІЯ ЗАМОРОЗИЛА АМЕРИКАНСЬКІ ФОНДИ.

ТОКІЮ. — У відповідь на американське замороження японських фондів в Америці, японський уряд зробив те саме з американськими фондами в Японії. Одначе вже другого дня японський міністер фінансів Огура, заявив, що можливо, що Японія те замороження облекшить, колиб Америка хотіла також свої замороження облекшити. Британія також заморозила японські фонди в усіх краях своєї імперії і те саме зробила Голяндська Індія. Ті заходи дуже зле відбились на економічнім житті Японії. Вже другого дня біржа шовкових виробів не відкрилась. А уділи японських підприємств впали на кілька єн.

ЯПОНЦІ ОКУПУЮТЬ ІНДО-КИТАЙ.

САЙГОН (Індо-Китай). — Японські війська займають мілітарні пункти, які дотепер займали французькі війська. Французький штаб в тому відношенні співпрацює з японською місією. Водночас з японського боку слідне приготовання до окупації другого великого краю, це Тайлану, чи Сіяму. Одначе дехто є такої думки, що Японія навмисно розпускає вістки про наїзд на Тайлан, щоб відвернути увагу від Зеленого Клину з Владивостоком, де Японія задумує тепер вдарити.

СОВЄТСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ПАКТ.

ЛОНДОН. — Підчас радієвої польської години, видаваної польським урядом в Лондоні, заповідач сказав, що треба сподіватися вже скорого замирення між Польщею і Совєтами. Хоч проти того порозуміння є багато поляків, говорив заповідач, але цілий польський нарід мусить зрозуміти, що Росія і Польща мають нині спільного ворога — Німеччину, яка поважно загрозила існуванні обох країв. „Ворог нашого ворога є нашим приятелем", говорив заповідач. І хоч згадував про територіяльні ріжниці між поляками і москалями, одначе точно не говорив, як ті ріжниці будуть вирівнані. В напрямку замирення натискає також Англія, яка хотілаб створити в Совєтах польську армію, зложену з 200,000 вояків, взятих в полон совєтськими військами

НІМЕЦЬКІ ВОЯКИ НЕ МАЮТЬ ПОДОСТАТКОМ КОРМУ.

МОСКВА. — Совєтські кола говорять, що відступаючі совєтські війська і совєтські повстанці на задах німецької армії, так грунтовно нищать всі запаси корму в занятих німцями полосах, що для німців не лишається нічого. Німецькі вояки починають нарікати на брак харчів, кажуть совєтські кола.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить писати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

РОЗУМУЮТЬ, АЛЕ НЕ РОЗУМІЮТЬ

На іншому місці передаємо у перекладі польський голос п. н. „Україна знову на овиді". Подаємо його точно так, як він написаний, бо таким робом може український читач пізнати, що думають про українсько-польську проблєму такі поляки, що ніби бажають польсько-української згоди, вважаючи українців за „побратимів", що звязані з ними „пятьома довгими віками спільної державности".

Як видно, статтю написав поляк-інтеліґент, що, як моглоб видаватись, глибоко вглянув у суть згаданої проблєми, знає її минуле й сучасне й тому береться говорити про те, що має чи повинно наступити. А коли ще береться про це писати з Франції до Америки, то видно, що сам він в Европі відчуває, що українська справа починає там набирати більшої ваги і ставати актуальною. Можливо, що саме й те заставило автор взятись за це писати, вважаючи, що це є важна справа теж і для Польщі. Така важна, що автор готов тепер забути за пімсту, за те, що українці „різали ляхів" у трагічні вересневі дні з 1939. року...

Не входимо в те, що було в вересні 1939. року. Знаємо, що були „різанини", бо маємо на те документи. Маємо тут в Америці світлини загинувших і в звірський спосіб помордованих, молодих українських хлопців. Та й ми, як і автор, хочемо наразі про це забути. А пригадаємо хіба одно, а саме, те, що український нарід завжди нагадував польському урядови і польському народови, що прийде пімста за поневолення і гнет, за кольонізацію, загарбані церкви і пацифікації...

А тепер про сам зміст статті. Отже так є, що й та стаття виявляє повний анальфабетизм в українських справах, хоч про них пише ніби якийсь „знавець". Писати, що український „народовецький рух" повстав в 1895. році, й то при помочі ґр. Стадіона, значить не мати найменшого поняття про те, що пишеться.

Теж не знати навіть, як називається Шашкевич, та не добачити ролі Шевченка, Франка чи Грушевського, значить не знати, того, що знають тут в Америці тисячі визначних американців не-словянського походження. А вже якийсь канадійський чи американський професор, що має до діла з історією чи славістикою цілком певно визнається краще у тих справах, як цей поляк-інтеліґент, що певно „по щирости" береться розвязувати польсько-український спір. А жаль, бо цей автор інстинктовно доходить до розумних заключень. Тільки, не знаючи того, в чому лежить українська сила й яка вона, її не доцінює. Тому хоче, щоб Україна „сперлась на Польщу". А требаб визнати, що для існування Польщі є потрібна сильна і велика, себто природня Україна, з якою Польща повиннаб бути в тісному союзі. Нам здається, що колиб розумний поляк перечитав хоч раз у життю щось інше ніж те, що йому передає про Україну і український нарід польська преса, літератури й історія, то можливо, що доперва тоді зрозумівби, в чому лежить польсько-українська трагедія. І можливо, що зачав би тоді думати і діяти дещо інакше.

Характер у Ріжних Проявах

Коли хтось скаже, що „найважнішою прикметою провідника є його характерність", то це буде свята правда. Але з тої „святої правди" мало буде користи, коли ми відразу не означимо тих прикмет характеру, які на нашу думку, є потрібними для провідника.

Кожний чоловік розуміє характерність до певної міри на свій лад і вкладає в це поняття ті прикмети, якими здебільша він сам відзначається. Один каже, що характерність це те, коли чоловік витривало, незрушно йде до наміченої цілі і не дається нічим залякати, ні знеохотити. Інший скаже, що до сили характеру належить це, щоб відступити від якоїсь наміченої цілі, коли виходить ясно, що її осягнути годі. Як знаємо, на приклад, англійці є дуже витривала раса. А проте вони нераз говорять, що до сили характеру належить і те, щоб в разі потреби піти на компроміс.

З цього видно, що сила характеру вимагає також піддержки з боку розсудку. Бо коли справді якоїсь цілі не можна осягнути, то далеко характерніше є признати це і від цього відступити. Але з другого боку, кажуть, що чоловік приходить до таких висновків, які відповідають його характерови. Щож з тим зробити? Це свойого роду інтелектуальні нетри, з яких можна вийти тільки при помочи здорової (характерної) інтуїції. Тому залишім ці нетри і візьмім під увагу якісь конкретні випадки.

І в нашім американсько-українськім суспільнім життю виринає часто питання характерности провідників. Ведуться на ту тему балачки у звязку з нинішніми напруженими часами. І зовсім слушно, бо саме в напружених часах можна пізнати правдиву вартість кожнього чоловіка, зокрема провідника.

Серед тих балачок бувають одиниці, які закидають іншим, що їх біжучі події перелякали. „Цей переляк поділав на деякого до тої міри, що він відступив від своїх первісних ідеалів", говорить дехто. Ось візьмім справу визволення українського народу, кажуть далі. Москва поневолила український народ. Москва це найдикіший і найлютіший ворог не лиш українського народу, але й інших поневолених народів, а також цілого людства, бо подібне ярмо вона хоче накинути цілому світови. Внаслідок міжнародних обставин деякі демократичні держави, як ось Англія, приняла Москву за свойого союзника. Також Америка рішила помагати Советам. І ми бачимо — (так говорять ці одиниці), що деякі наші провідники так тим залякались, що відразу притупили вістря, яким передтим сікли Совети і зо страху та з безхарактерности починають навіть потакувати цинічній заграничній політиці названих демократій. Там, у краю, сотки тисяч людей гине за ідею. Вони там тратять все, майно і життя, а ми тут боїмось наразитись ради наших братів на неприємности, чи навіть на те, щоби бути готовими піти за ту справу хочби до концентраційного табору...

А чи так дійсно є? Певно, що якби наше терпіння помогло чимнебудь нашим терплячим братам, то дійсно, вартувалоб і потерпіти. Це справді був би вияв великої християнської любови і знак великої характерности. Але так є, що таке ні крихітки не помоглоб нашим терплячим братам. Кожний може дуже легко запроторити себе в концентраційний табор, якщоб такий був. Але тим він не лиш, що не вратував би життя навіть одного терплячого брата в старім краю, але навпаки, на дальшу мету, ще міг би нанести шкоду. Такий, що сам запихав би себе в концентраційний табор через свою ніби „гейройську поставу", огірчив би лише американську публичну опінію щодо української справи, а це знову моглоб мати прикрі наслідки для самої справи. Дійсно, не подякувалиб наші терплячі брати тим [illegible] „героям", які в критичний для нас час, замість тут приготовляти, а опісля їм подати поміч, повилазилиб зпоза дротів і казали: „Ми також і тут терпіли. Коли ми не могли вам звідсіля помогти, то бодай терпіли так як і ви!" Такий спосіб поступовання нагадував би тих темних московських мужиків, що, коли їх жінки родять, то вони кладуться на землю, натираються собі руками черева і кричать ніби з болю. Колиж такого мужика запитали, пощо це робить, то відповідає: „Щоб полекшало жінці".

Ці „відважні" з психікою московського мужика хай знають, що відвага провідника узалежнюється не від безпеки самого провідника, тільки від безпеки тої суспільности, в якій вони грають провідну ролю. Чоловік має повне право ризикувати своєю власною шкірою. Але він не має права ризикувати цілою суспільністю і цілим її дорібком. А коли конче хтось хоче виявити велику відвагу, він мусить зійти з провідного становища і за свою відвагу відповідати лиш собою. Навіть при війську, на війні, старшина не має права вести своїх підвладних просто на дуло скорострілів, на видиму смерть. Але коли він конче хоче виявити свою відвагу, він може очайдушно сам кинутися на дула скорострілів. Є такий стрілецький жарт: Завданням вояка не є вмирати за свою батьківщину, а тільки заставляти ворожих вояків, щоб вони вмирали за свій край.

Наша роля в Америці дуже проста і ясна. Та дехто не любить такої цілковитої ясности і простоти, тому хотів би навмисно скомплікувати справу. Ми маємо бути льояльні і корисні Америці. А своїми дійсно корисними вчинками маніфестуємо себе як ту групу, що є українського походження. Водночас, в імя гуманних американських засад, домагаємось, щоб американська перемога означала теж визволення українського народу і створення української незалежної держави.

„УКРАЇНА ЗНОВУ НА ОВИДІ"

Польська нюйорська газета „Нови Свят" з 21. липня ц. р. містить під повищим наголовком статтю Станіслава Д. Абровецкого з Франції. У дослівнім перекладі вона звучить ось так:

* * *

Не минуло ще двох літ від хвилі останнього „українського руху", спрямованого проти Польщі, а вже знова доходять до нас вістки про цей нарід і нещасний край, знова там котиться руйнуючий вогонь війни, знова поглибляється пропасть в українському народі, який нам, полякам, є особливо близький своїм побратимством і пятьома довгими віками спільної державности.

По вересневих подіях, я часто застановлявся, чому два народи, польський і український, стали такими ворогами, та чим кермувалися українці, помагаючи нашим відвічним ворогам. Дійсно лиш одно почування страшної ненависти могло пхнути українців до каїнового метод, тільки політичне засліплення не дозволило їм побачити, що рівночасно з упадком польської держави, засувається гробовий камінь над непосталою ще українською державою.

У вересневій кампанії 1939 р. я був наявним свідком нечуваного розюшеного вибуху українців на польських землях. По селах, де мешкали українці, я бачив десятки помордованих поляків за-це тільки, що вони були поляками. Бачив я бунти пяних українських банд, що озброєні в коси, дручки й вила кричали „ріжмо ляхів" (24. вересня під Бережанами). Я бачив тіла розстріляних польських вояків, яких по звірськи помордували українські бойки; бачив я спалені трупи польських цивільних утікачів в попалених стодолах, я бачив грабіж польського майєтку.

Супроти тих виступів частини українського населення, положення ставало страшним. Військовий відділ, яким я проводив, був змушений нищити цей бунт всіми способами. Ми були змушені стріляти до диверсантів як до людей, що ошаліли й бавляться сірниками в порохівні, загрожуючи тим публичній безпеці. Тяжко було тим способом запроваджувати лад, але не було іншого виходу. Тому то, коли я опускав край, мав це переконання, що наш поворот буде під знаком суворого порахунку з українцями за події у вересні.

Та нині, по довшому часі й віддалі, приходжу по надумі до переконання, що, як каже Уєйскі, не треба карати сліпий меч, але руку. Бо українці були лиш сліпим знаряддям в руках наших спільних ворогів. Ненависть українців до поляків, чого сумним і так сильним виразом був вересень, була ділом чужих рук, головно німецьких, була ділом німецької пропаґанди, яка на тому відтинку датується далеко скорше ніж з часу Ґебельса.

А нині, коли воєнна пожежа знова охопила українські землі, буде до речі, щоб присвятити польсько-українським справам більше уваги, а надівсе, здати собі справу з цього, де є причини цього взаїмного ворогування, яке принесло стільки шкоди обидвом народам.

Зачалося це ще в часі т. зв. „народовецького" руху, що повстав в 1895 р. Рух цей зродився на землях Східньої Малопольщі, що були тоді під австрійською окупацією. Тоді то Австрія сповнюючи засаду „діли й пануй", постановила унешкідливити російські впливи серед русинів, а рівночасно ослабити сильніший польський незалежницький рух.

Зроблено це не при помочі утисків або обмежувань, але при помочі відомих австрійських інтриг. Для тої ціли губернатор Львова ґр. Стадіон створив вище згаданий „народовецький рух" для русинів.

Цей народовецький рух підлягав Головній Руській Раді. Його провідною ідеєю була організація руського суспільства при Австрії, одержання культурних свобод і відділення від поляків. Про це останнє Відневи найбільше ходило.

На початку існування цього руху, коли то згадували лищ Русь і русинів, не було ще згадки за Україну й українців. На це можна навести корифеїв літературного відродження Галицької Руси першої половини XIX. століття як Маріян Шашкевич, Яків Головацький, Іван Вагилевич й інші. Наведені діячі не тільки що не встидалися свого народнього імені, але з гордістю підкреслили: „Руська Мати нас родила, Руська Мати нас повила, Руська Мати нас любила". Інший знова діяч Лев Цегельський в р. 1907 в брошурці п. з. „Звідки взялися й що означають назви Русь і Україна" ясно пише: „Ми галичани не находимо конечности відказуватися від імени Русь, русин, бо уживаючи в слові й письмі тих назв, ми добре знаємо, що ці слова означають те саме, що Україна й українець".

З того цитату виходить, що поняття українець і Україна повстали недавно, мають всього трицять кілька літ, та ще в 1907 р. були щодо цього великі ріжниці в поглядах самих же русинів. Спір щодо цеї назви існував серед русинів до останніх літ, як про це свідчить протест, зложений в 1928 р. в Соймі Річпосполитої русинами проти проектованої українцями зміни назви „руського народу" на „український".

Коли ходить про дійсні причини спору між українцями й Польщею, то вони не лежать в суперечності політичних [illegible] біжности інтересів тих двох народів, але в грі німецької й московської політики. Як німці так і москалі стараються збільшити ці дрібні непорозуміння, що існують між поляками й українцями, щоб не допустити до зєднання Польщі й України в один державний організм.

Бо німці й москалі здають собі справу, що держава злука Польщі з Україною є легко до переводження. Колиб це сталося, то Москва як і Німеччина, булиб сильно узалежнені від великої польсько - української держави, подібно як це було кількасот літ тому підчас польсько-литовсько-руської унії. В нинішних обставинах, польсько-ук-

(Докінчення на стороні 3-тій)

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(13)

VIII.

Кажуть, що здоровля і волю найкраще може ошінити той, що їх втратив. Проще переконався Богдан Хмельницький, коли йому звязали сирівцем руки й гнали мов барана на заріз. Щастя його, що він не розумів турецької мови і не знав, куди його призначили. Про муки та терпіння козацьких бранців на турецьких галерах наслухався він, ще дитиною, від старих людей та кобзарів. Та й цього, що тепер мусів витерпіти, було доволі. Посполитих із польського війська й козаків повязали по парі, насилили ці пари на довший мотуз та гнали їх серед спеки й куряви, що дихнути годі було. Сторожні турки їхали на конях та підганяли бранців прокльонами, лайкою та нагайками. А хто не міг йти, хоч і підганяли нагайкою, того вбивали або оставляли на поталу вовкам-сіроманцям та гайвороню. Гнали їх степами, годували напівсирою конятиною та напували якоюсь юшкою, що через горло не могла бранцям пролізти. Бранці ночували на голій землі, таки денебудь у полі, або в смердючих шопах, серед сміття і гною. Насікомі розідали тіло до крови, а щурі всю ніч виправляли по них свої герці та цілу ніч не давали заснути.

Зовсім інакше поводилися з панами, що від них надіялися багатого викупу. Везли їх на возах, годували краще, розуміється, таки за їхні гроші, й нічліги для них були кращі.

Богдан не мав із собою ніяких грошей, бо усі гроші остали при батькові, а в останній хвилі і голови в нього до цього не було, щоб їх від батька забрати. А хто в таке впаде і не має зломаного шелюга при душі, над цим певно ніхто не змилується, ніхто не пожаліє, а вже найменше сподіватися цього від турецького наглядача бранців. Таке було й з Богданом, не було з чого дати бакшиша, то нераз і води не можна було допроситися, а щож говорити про кусок хліба.

Нарешті пригнали бранців до Акерману, а відсіля повезли їх до турецької пристані Бургаса. І на кораблях бранцям не було краще. Столочили їх тут мов селедців у бочці, під чердаком, що й дихнути не було чим. Тут Богдан мав нагоду приглянутися, які муки терпіли невольники-гребці.

В Бургасі бранців поділили. Одних повезли до Царгороду, а других замкнули в якійсь шопі, в пристані. Богдан не міг з турками розмовитись і довідатися що про своє призначення.

Одного разу вивели їх, яких сорок чоловіка. Усі були мов з хреста зняті. Поганий харч, погана вода, далека томляча дорога, виснажили їх так, що тільки люди із залізним здоровлям, могли видержати. Тепер стали їх оглядати якісь комісари, одного бранця за одним, мов коней, виведених на ярмарок. Бранці думали, що тепер будуть їх продавати, бо довкруги зібралося багато народу і стали до них придивлятися. Комісари добирали їх до пари, сильнішого й слабшого і так звязали їх разом. Щойно тоді довідалися, до чого вони призначені. Сказав це їм якийсь потурнак по українськи. Вістка всіх наче заморозила. І Богдан, що досі приймав усе байдуже, мов із сну прокинувся. Перед його уявою станула погана дійсність-правда, у цілій своїй грозі. Сходячи східцями під чердак корабля, де було місце для гребців, зітхнув важко і сказав у голос:

— Прощай, мій білий світе!

Його товариш по парі, молодий, мов вісімнадцятилітній юнак, радісно озвався:

— Так ти, чоловіче добрий, з України?

— А вжеж з України, — відповів Богдан і став до нього придивлятися ближче. Хлопчина, здавалося, був слабосилий, і мабуть тому їх разом спарували. Обличчя його було марне, руки вихудлі й обгорілі на сонці, сині, добрячі очі визирали з почорнілих очодолів мов дві незабудьки з трави.

— А ти відкіля сюди попав? — спитав його Богдан.

— З України. Татари піймали мене, як я з батьком і сестрою працював в полі, при хлібі, пігнали мене до Козлова, а відтам кораблем до Бургаса.

Юнак посумнів. Зразу, як почув на чужині рідну мову, начеб зрадів був. Забув на мент про неволю, здавалось йому, що він знову на Україні, під голубим, погідним небом. Та оповідаючи про татар, вернув до дійсности, хвилева радість розвіялася мов сон і горе знову прилягло хлопячу душу важким каменем.

— Ти, парубче, оставив рідних?

— Не знаю. Батька вбили таки в полі, молодшу сестру взяли в ясир, а що сталося з мамою, цього я вже не розвідав. Вже мабуть ніколи не побачу моєї Насті на цьому світі. — Заплакав зтиха, а грубі сльози потекли йому з очей.

— Чогож вони призначили тебе до такої важкої роботи? Таж в тебе сили до цього немає.

— Та це мабуть за кару, що я не хотів вирректися Христа й признати їхнього поганого Магомета.

— Гарно ти це зробив і за це я тебе люблю. Будемо при одному веслі, буду тобі помагати, а може Господь вирятує нас колись з неволі...

— Хібаж це можливе видістатися з цього пекла й вернути в Україну?

— У Бога все можливе. Буває і таке, що запорожці візьмуть таку галеру й визволять невольників...

— Колиб то Господь змилувався...

Їхню розмову перебив наставник. Привів їх до одного весла і прикував їм ногу ланцюхом до лави. Наставник, український потурнак, що добре говорив українською мовою, пояснив їм, що треба робити. Весло треба натиснути, щоб другий кінець піднісся із води в гору, перетягти його наперід, знову погрузити у воду і з усеї сили притягнути до себе. Робити це треба на знак отамана, що там на столі вибиває знаки палицею.

— І хайби котрий не зробив так, як треба, то ми його ось чим попросимо — і погрозив грубим канчуком. Канчук свиснув у повітрі. Хлопець здригнувся, начеб його мали вже бити.

— Не трівожся, хлопче, — каже Богдан. — Нас ще не вбють, а ми так робитимемо, щоб не було причини нас бити... А як тебе звуть?

— Мене Степаном охрестили, а по батькові то я Кожушенко.

На даний отаманом знак весла пішли в рух. До цього наставник вигойкував ще щось по турецьки під такт руху весел.

Куди вони плили і навіщо, ніхто із бранців не знав. Богданові, при його медвежій силі, праця не видавалася надто важка. Та не так легко йшло другим. Під чердаком почулися проклони, удари батогів і стогони битих гребців.

(Дальше буде).

ЧИ МАЄМО ДИВИТИСЬ БАЙДУЖНО НА ТЕРПІННЯ УКРАЇНЦІВ В ЕВРОПІ?

(Голос у дискусії на повищу тему).

У своїй статті під тим самим заголовком в „Свободі" з 26. липня ц. р. проф. Микола Чубатий порушив дуже важну справу, яка дійсно лежить глибоко на серці кожного доброго українця і українського американця. Тяжким каменем лежить на нашім сумлінню факт, що в таких важних і переломових часах ми тут нічогісько не робимо, щоб помогти українському народови в його слушних змаганнях здобути свою незалежну державу. А повинні ми йому помогти, коли вже не з політичних мотивів, то з загально людських. Так навіть велить християнська етика.

Погоджуюсь вповні з такими словами проф. Чубатого: „Скажу ясно, і отверто, що неправдою є, що ми нічого не всилі нині зробити для рідного народу в Европі, натомісць правдою є, що ми досі нічого, на встид перед історією, не зробили".

Погоджуюсь, що по світі нині є розкинених чимало українців, яким треба негайно дати звідсіля поміч. Хоч уважаю, що твердження, начеб залишилось „лиш кілька хвилин перед дванацятою", щоб рятувати тих українських людей, є дещо перебільшене. Бо колиб так було, то справа булаб безвиглядна. Бож за тих „кілька хвилин" ми всеодно не можемо звідсілля зорганізувати таку велику поміч. Значиться, справа вже пропаща.

Також на мою думку, поміляється проф. Чубатий, коли розділяє нашу тутешню політичну роботу від гуманітарної. „Не хочу тут говорити про політику, про політичну акцію. Для такої дійсно обставини в Америці непригожі" каже проф. Чубатий.

Нині такі напружені часи, що кожна нація, а в тім й американська руководиться себелюбством. Гуманні вселюдські кличні відходять в тінь перед життєвими національними інтересами. Всі народи на світі так роблять і так робить американська державна політика. Так роблять й ті українські провідники, які хотілиб врятувати свій нарід від загибелі. Вони нераз заявляють: „Совети винищують нас. Підемо з чортом, щоб вирватись з совєтських обіймів". Так само роблять інші народи, і також йдуть з „чортом", щоб охоронити свій нарід від безпосередніх ударів. Але тим „чортом", з яким вони нині нераз спрягаються, є Совети.

Ці слова наводжу тому, щоб без ніяких ілюзій ще раз ствердити ті дійсні мотиви, якими нині руководиться кожний державний муж.

Тими мотивами руководиться кожний нарід також і там, де іде про так звану „гуманітарну" чи добродійну акцію. Коли це в інтересі даного народу, то він шляхом своєї публичної опінії піддержить ту акцію. Всі ми ще добре тямимо, як прихильно віднеслась американська публична опінія до фінів в їх війні з Советами. Але тоді Совети були союзником Німеччини. Опісля фінський представник Прокоп нарікав, що американська суспільність вже забула про Фінляндію. А нині він міг би додати, що американська публична опінія повертається проти Фінляндії...

Я не знаю ні одного випадку в сучасних часах, де американська суспільність піддержувалаб ту гуманітарну акцію, яка моглаб скріпити той нарід, чи ту справу, яка політично не покривалась з американськими інтересами. Навпаки, знаю не один приклад, в якім така гуманітарна акція зазнавала фізичних перешкод. Ось пару місяців тому американська влада відобрала італійсько-американській організації ветеранів з минулої війни дозвіл на виставу в Медисон Сквер Гарден. Дохід з тої вистави, до участи якої зголосились першорядні мистці італійського походження, мав піти на гуманітарні цілі Італії. Алеж чи можна гуманітарні цілі Італії в нинішних часах відділити від чисто політичних?

Таких випадків є багато. А це є доказ, що не можна розділяти „політичної акції" від „гуманітарної".

На мою думку, коли ми хочемо повести в Америці гуманітарну роботу, мусимо водночас повести політичну. А та наша політична робота, загально кажучи, мусить заключатись у тім, щоб переконати Америку і цей політичний табор, в якім живемо, що створення української незалежної держави цілком ще не буде означати, що та держава обертатиметься в ворожих для цього табору сферах; а навпаки, вона може і буде обертатись в сферах нашого табору, в якім живемо, якщо ми всі по цім боці поможемо створити українцям їхню державу.

Для цеї політичної роботи треба заангажувати всі наші найкращі політичні й наукові сили, щоб підходити до американської публичної, зокрема до урядової політики, з розважними і розумними аргументами, опертими на дійсности, а не на фантазії поодиноких осіб.

Коли наша гуманітарна робота буде розвиватись під крилами політичної роботи, вона дасть гарні наслідки. Інакше зазнаємо гіркого розчарування. Бо ворожі нам чинники вже від довшого часу повели проти нас в Америці завзяту кампанію, щоб ідентифікувати визвольні стремління українського народу з німецькою заграничною політикою. Нечинність в тій справі скріпляє те підозріння. И коли ми далі плистимемо на осліп у невідоме, не лиш що не вдасться нам врятувати ні одного українського життя в старім краю, але загримо тут кількадесятьлітній дорібок нашої еміграції.

Евген Ляхович.

ЯК І КОЛИ НАРОДИ НАВЧИЛИСЬ РОЗМОВЛЯТИ КОЖНИЙ СВОЄЮ МОВОЮ?

(9)

Але коли це було? Дуже давно. Тоді, коли люди розмовляли такими словами, що кожне слово було самим чистим коренем, без жадних додатків, наростків та відмінень. Коли в мові котрогось народа подибуються певного ґатунку корені, так це свідчить, що прадіди того народу розмовляли в давнину тими словами — коренями. Колиж ті корені подибуємо у другого народу, це свідчить, що і прадіди того народу розмовляли тимиж коренями. А як є у третього народу, це свідоцтво, що і його прадіти розмовляли так само.

Споріднення мов свідчить подекуди і про споріднення самих народів. Колиб не було того споріднення народів за тої давньої давнини — певноб їхні мови цілковито булиб неподібні. Отже і корені слів в тих мовах булиб неподібні. Будь що будь, в тих мовах не булоб такої великої кількости цілковито однакових коренів та подібних будовань речень.

Отже з того допускають, що прадіди греків, італійців, французів, українців, (взагалі усіх славян) англійців, ірляндців, литовців, нігрів, перзів, та гіндусів колись усі розмовляли спільними коренями, себто одною мовою.

Себто колись усі ті народи повстали з прадідів, що мали одну спільну мову. Отже усі ті народи кревні собі; певно, що усі вони спільного походження.

Чому, звідкіль і як зявляються нові мови?

Вимова відміняється після кожної людини і після місцевости. Приміром москаль саратовець каже на діда „дед", але білорусин вимовляє те слово „дзед". Москвич вимовляє „девка", а селянин звід Гродна те саме слово вимовляє „дзевка". Москвич на тітку каже „тьотка", а білорусин „цьотка". Білорусини цокають. Ярославці, володимирці, костромичі, новогородці, як відомо, усе кажуть на о, — „окають". Калужани, тверічі „акають" та „якають", себто замісць о, що не піднаголовком, вимовляють а, а замісць е не під наголовком — я. Це все дотичне московської мови. Отже, залежно від місцевости, в одній мові бувають всілякі вимови. І племя однакове і мова в багатьох відносинах однакова, але відміни в тій мові усі діють після місцевостей, де нею розмовляють. Витворюються нові слова і ширяться відносно місцевостей. Мова москвича уже в дечім відмінна від мови володимирця, а мова взагалі кожного москаля вже дуже відмінна від мови білорусина. Ще більша ріжниця в мовах москалів а українців*); а ці мови ще дужче неподібні до мов польської та чеської. Ну вже годі геть більш подібності. Але ось що цікавого: в давнині між мовами українською, білоруською, московською, болгарською, а навіть польською. В тих мовах було більше однакових слів, ніж є тепер тай будовання речень було більше подібне. Це видко з стародавніх книжок, що були писані зперед соток років в усіх тих мовах.

Кожному, певно відомо, що стародавні мови мало чим подібні до нових, теперішних мов. Приміром сторо-грецька а ново-грецька, латинська а італійська. Теперішній грек та італієць не розуміють своїх давніх мов. В давнину у українці і москалі писали тою мовою, котрою написані православні церковні книжки. Ці книги дістались до нас від полудневих славян через Болгарію. Стародавну сербську мову звуть у нас церковно-славянською. Ця мова позістала тепер тільки в книгах. Нею тепер ніхто не розмовляє. А в давнину усі письменні українці навіть уживали її в балачці; так само і московські та литовські письменники та урядники. Вплив цеї мови відбивсь найдужче на московській книжковій мові. А навіть московські вчені витворили погляд, що колись та старосербська мова була спільною мовою усіх славян.

Псковський селянин знає такі слова, що саратовець і не розуміє. Приміром, псковяк скаже слово „рахманний" (повільний), а саратовець того не зрозуміє і буде питати, що воно таке.

Отже з повищого бачимо, що відміни в мовах усе собі поступають далі і далі і все в ріжних напрямках. І так, часом заходять далеко, що одна мова цілковито стає неподібною до другої.

Як же далеко можуть посунутись ті відміни? Їм не положено жадної межі. Хоч і поволи вони відбуваються, але можуть зайти дуже далеко, що в поодиноких місцевостях з спільної мови стане протягом часу цілковито інакша мова, або й декілька мов. Таким чином повстали і повстають мови з мов. Окремі вимови стають по волі підмовами, а підмови — мовами. А знов мови стають все більше й більше неподібними одна до одної, що їхнє споріднення тяжко й розпізнати.

І те розпізнання роблять не після слів, але після. коренів слів та після будовання речень, як вони між собою подібні. Але ті будовання речень, а навіть спосіб вимовлення слів з часом відміняється.

(Дальше буде)

*) Сама українська мова поділена на підмови: східньо-українську, чи гетьманщанську, північну, мову полішуків, київську, подільсько-галицьку, бойківську, лемківську, тощо. І межи цими підмовами така ріжниця, що українець з Гетьманщини, спершу заледво буде розуміти українця з Галичини.

Україна Знову на Овиді

(Докінчення зо стор. 2.)

раїнська держава числилаб 60 кілька міліонів людей, з доступом до двох мор і малаб невичерпані багатства всіх сирівців. Така держава булаб дійсною потугою та найсильнішою в цілій Европі.

В тому саме лежить причина, чому колись Австрія, а тепер Гітлер, встряває в українські справи та висуває їх проти себе, організуючи „вільну" Україну, щоб не допустити до того Польщі.

Австрійські арґументи переконували українців в часі нашого державного поневолення, а в часі нашої незалежности наше слабе становище та ще слабше розуміння східних проблем пхали українців до німців.

Пропаганда німецька усувала в тінь спільність польсько-українських інтересів, а висувала на денне світло дрібні сусідські непорозуміння за межу, за грушу, за скількість послів в соймі і т. п., роздмухуючи це все до розмірів ляйвіни, щоб тільки не допустити до згоди двох народів, щоб не пригадувати тих пятьсот літ, коло то Польща й Русь творили один державний організм, могутню й світлу цілість.

Польсько-Литовсько-Руська Річпосполита, могутня держава, з якою числилася ціла Европа й яка була славним „заборолом християнства", моглаб тепер знову повстати, моглаб повздержувати німецьку експансію, моглаб приготовити новий Ґрунвальд. Оце є, чому німці від десятків літ копали пропасть між поляками, українцями і литовцями.

На поміч німцям прийшли москалі. Візія майбутньої Польсько - Української Річпосполитої не давала теж й їм спати. Без багатств України Росія булаб нулею. Тому то москалі все договорювалися з німцями. Для Москви була більш небезпечною польсько-українська держава, якою Гітлер від літ дурить українців.

Москалі знають, що тих обіцянок Гітлера не можна трактувати поважно. Якщоб німцям навіть вдалося створити українську державу, то зробить вони з неї свою господарську кольонію й тим так знеохотять українців проти себе, що ці скоро повстануть проти них. Навпаки, колиб Україна оперлася на Польщу, тоді Москва втратить її назавжди.

Оце є причини, чому ані Москва ані Німеччина не позволяють полякам і українцям осягнути взаємне порозуміння. Не важне це, що того хочуть вороги Польщі й України, але важне те, що ми і українці позволяємо їм мішатися в наші внутрішні справи, та що обидва народи не розуміють своїх інтересів і ведуть самогубну політику.

І нині, не зважаючи на ці катастрофальні досвіди з останніх літ, велика частина українських і польських діячів не хоче бачити національних інтересів, не хоче глянути в будучину, лиш дається вести інтригам ненависти і почуттям пімсти, замість добачуватися в цілій теперішній польській і українській трагедії брудні московсько-німецькі руки, що невтомно копають пропасть між двома народами.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У звіті контрольної комісії в зіставленні готівки за шість місяців зайшла друкарська помилка. Готівка з кінцем червня 1941. має буди $699,909.35.

РИНКИ НА ОБОРОНУ.—Подібно, як по інших містах Америки, також в Шікаго господині радо віддають свої старі ринки і баняки з алюмінія, щоб їх обернути на потреби краєвого зброєння.

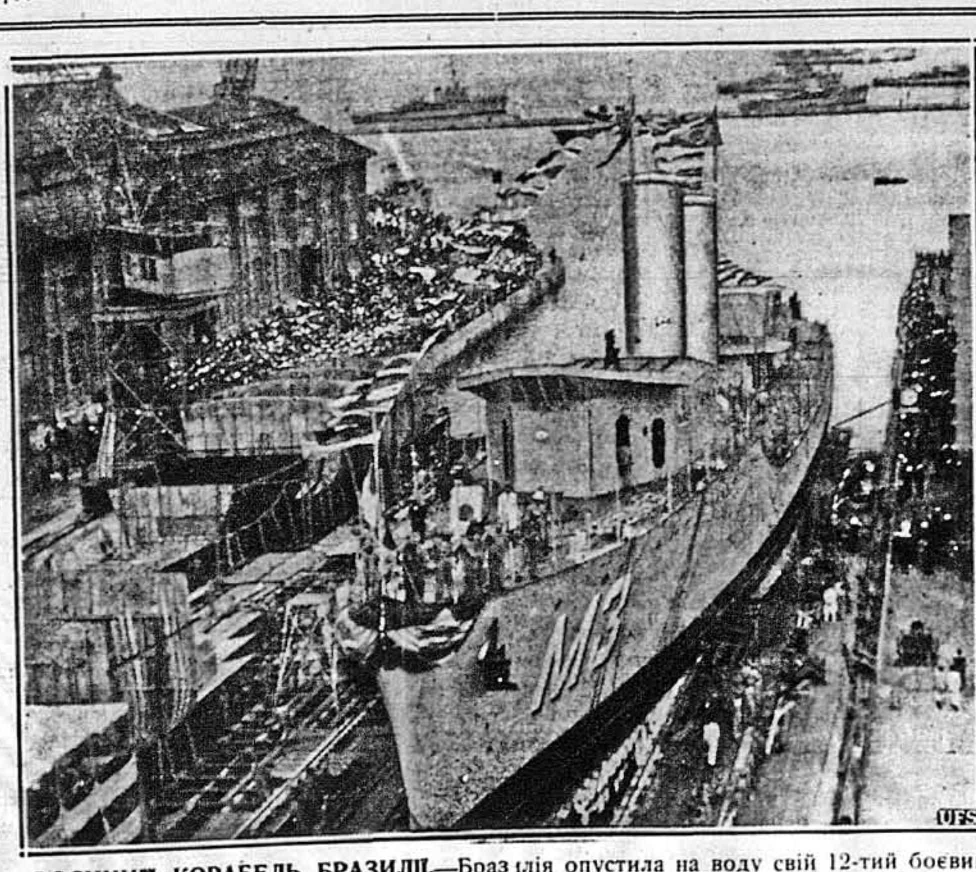
ЯНИЧАРИ НЕ ПЕРЕСТАНУТЬ БУТИ ЯНИЧАРАМИ!

Звідомлення про масові розстріли українців червоними катами на Західній Україні облетіли цілий світ. Майже вся американська преса, з малими виїмками, поставилася поважно до тих звідомлень, бо її кореспонденти бачили власними очима сцени страшної кровавої купелі у Львові та інших містах. Виступили проти того лиш новітні яничари української нації, т. зв. „українські" комуністи та оця гниль, що відпала від здорового українського організму, а зве себе „руссkими" („кацапія"). Ось перед нами їх газета, що зветься „Свет" й видається в Вілкс-Бері, Па. В числі з 11. липня 1941. р. в новинці, поданій з Ню Йорку, згадана газета пише: „Із достовірних жерел стало відомим, що звідомлення про масові розстріли большевиками у Львові і других містах зо знимками тілінних останків убитих, є фальшиві. Знимки представляють масові розстріли поляків німцями по їх окупації Польщі. Всі звідомлення про масові розстріли українських сепаратистів видумані німцями в порозумінні з сепаратистами, для пропаганди в Малоросії (!). Стало також відомим, що на фронті з німцями виступають в Малоросії узброєні частини українських сепаратистів, які вже давно приготовляються для заняття власти на окупованих німцями областях".

Припустім, що навіть є українські частини, що борятьcя проти большевиків... То чи це має оправдувати большевицьке мордування цивільних осіб?

ПОМЕР О. ІВАН ВЕЛИГОРСЬКИЙ

Помер один з найстарших українських греко-кат. священиків в Америці. Це о. Іван Велигорський, що був довгі літа душпастирем у ріжних громадах. Помер 23, липня в Редінґ, Па. Похорон відбувся дня 28. липня б. р. в Фенiксвил, Па.

ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ БРАЗИЛІЇ.—Бразілія опустила на воду свій 12-тий боєвий корабель, з будівельних доків в Ріо де Жанейро. Він має 1,500 тон. В будові помагали також Злучені Держави Америки.

ЗАПОРОЖЖА

Написав А. Чайковський.

(10)

XII. Громадянські обовязки Запорожців.

Хто поселився на запорозьких землях, мусів підчинитися безумовно запорозькому законові і сповняти громадянські обовязки. Січові нежонаті товариці були властивою збройною силою Запорожжа. Вони робили воєнну і граничну службу, служили на перевозах та по митних станицях. На приказ кошового ходили в походи, куди було треба. Військо ділилося на піхоту, кінноту, артилерію і саперів, яких називали могильниками. Вони копали рови, сипали вали, розставляли обози під рукою обозного. В запорозькому війську були ще спеціялісти в повзунстві, розвідчій службі і скорострільники. Запорожці уміли удержувати на становиску скорострільний вогонь, хоч тодішна стрільна зброя до того не надавалась. Робили це в той спосіб, що стрільці сиділи на землі, загнувши ноги під себе по турецьки, а при кожному стрільці було кількох козаків, що заєдно маштували рушниці і підсували стрільцеві, а той вистріливши, кидав вистрілену рушницю і брав другу. А стрільці були такі, що з рушниці поціляв птицю на лету. Зновуж повзуни (воно те саме, що пластуни) могли довгі простори повзати гадюкою і підійти під ворога непомітно.

Кожний козак, попавши на Запорожжа, діставав тут назвище. Воно було залежне від ріжних обставин, або від особистих прикмет козака, або від місцевости, з якої походив, або від суспільного його стану. Така зміна назвища була нераз дуже потрібна. Не один попався сюди такий, за яким стежили і могли приневолити Запорожців видати його. Через зміну назвища він, той нещасливий утікач, затирав за собою сліди.

На Запорожжу була окрема кляса людей письменних, яких вибирали на депутатів то столиці Москви або Петербурга в справах Запорожців. Їх називали „столичниками". Ті столичники не побирали за це жадної плати, мусіли їздити в такий далекий світ своїм коштом і своїм коштом привозити звідтіля, що Москва Запорожцям давала. Лиш це було для них пільгою, що були вільні від податків і запорозької іншої служби. Московський уряд, знаючи про це, платив тим столичникам від себе жалування. Крім того нагороджував їх похвальними грамотами і ордерами. Вони могли там доступити великої ласки і знайти підпертя в досягненні якого високого уряду на Запорожжу, коли вміли приподобатися царським високим урядовцям. З того виходила велика спокуса на всяке хрунівство. Та хто мав національну честь і любив свій народ, тому така столична служба мусіла бути дуже осоружна, немила. Лазити по ріжних урядах, вистоювати на свою чергу, кланятися високим, зарозумілим, непривітних і гордим достойникам, а при тім знати, що того гордого достойника може цар приказати вибити кнутом і вислати на Сибір, слухати брехливих обіцянок і знати, що Запорожжа тих обіцянок не дістане, то це до приємности не належить. Ті столичники писали нераз до січової старшини: „В Москві вміють брати, а нічого дати не хочуть". Хабарництво і перекуп переводилися в столиці на великий розмір. Та це в звичаю і хабарі називалися „п о д а р у н к а м и". Запорожці давали ті подарунки в гарних конях, заграничних винах та горілках і золотом. Без такого подарунку, або скажім просто хабара, не можна було нічого добути, навіть доступу до достойника не було.

Ті депутати добивалися у москалів двох річей: жалування і пособій в хлібі, харчах і грошах і це можна було легче добути тоді, коли Московщина вела яку війну і потребувала запорозького війська. Друга річ, далеко важніша, була виканючити затвердження запорозьких земель. Це було важне тому, що Москва зачинала кольонізувати запорозькі землі зайдами з Московщини і Балкану. Москва поклала собі заселити ті землі людьми від себе залежними. Для того кожне таке прохання на затвердження границь кінчилося на обіцянках, що буде вислана комісія для визначення границь, котрої ніколи не було. Москва зволікала, а підчас того видирала Запорожцям клаптик по клаптику та ще слала на Запорожжа гострі упімнення за те, що Запорожці доведені до одчаю прогаляли тих зайдів силою.

Посполиті козаки на паланках платили податок за вживання землі, за млини, пасіки, байраки, а опісля завели ще податок подушний по півтора рубля на рік від голови. Посполиті робили у війську помічну службу, а в мирний час перевозили почту. На війні постачали для війська підводи, служили за могильників, а в конечній потребі виступали теж зі зброєю. Але були й такі між посполитими, що приставали до січового війська як боєвики. Це були ті Запорожці, які вже на Січи побували і дістали дозвіл осісти зимовником.

XIII. Характеристика Запорожців.

Кожний спитає тепер: якіж люде були оті Запорожці, про котрих доводиться стільки слухати та читати? Чи це справді були банди грабіжників, ласих на чуже добро, безсердечних вбивників, свавольників, неслухняних, непосидючих, вічних революціонерів, непоправних анархістів? Хто прочитав уважно цю розвідку, переконається, що це неправда. Стоварищення, котре має свої звичаєві закони і стисло їх придержується, не може бути анархістичним. Колиб кожний жив так, як йому завгодно, то такому жадного закона не треба.

Були у Запорожців свої хиби, та вони шкодили їм самим найбільше, а навпаки приносили користь їхнім сусідам і це довело Запорожців до загибелі.

На загал беручи Запорожець легкодушний, загонистий, непостійний. Не дивився на дальшу мету, а інтересувався лише нинішнім днем. Запорожця легко було перемовити і на свій бік перетягти, і між Запорожцями мали губаті агітатори і емісарі вдячне поле. „Козак не на те, що є, а на те, що буде".

На таку характеристику дає нам історія багато прикладів. Навіть такий великий чоловік, як Петро Конашевич Сагайдачний, давав себе часто піддурити обіцянками і заманити. Дав себе заманити на московську війну непевними обіцянками, яких Польща ніколи не щадила. Польсько-московська війна була для козаків таким сприятливим моментом, що можна було за поміч у тій війні багато реального від Польщі добути. Конашевич повірив обіцянках, хоч знав, що польський уряд їх не додержить. Надіявся на прихильність до козаків королевича Владислава, як королем стане, хоч знав, як страшно обмежена королівська влада в Польщі панами маґнатами і всесильними езуїтами.

Наспіла невдовзі опісля хотинська справа. Вона була для Польщі ще страшніщою по недавнім цецорськім погромі польського війська. Польща бачила себе тоді у великій скруті. І чогож козаки від Польщі домагалися? Знесення баніції на козацтво і привернення їм давних прав та „заспокоєння б л а г о ч е стивої грецької віри", себто потвердження висвячених патріярхом Теофаном владик і припинення поширення унії. Польща булаб мусіла це зробити, колиб козаки поставили були рішучий ультімат. Та ні. Польські емісарі пішли до козаків, сипнули трохи грошей і Яцко Немирич Бородавка пішов з великим військом під Хотин на зломання шиї. Емісарі крім тих трохи грошей показали їм перспективу на багату добичу на Молдавії і це їх переконало. А що Польща мала їм дати, по це післали депутацію до Варшави з Конашевичом і владикою Курцевичом перед самим походом, коли вже козацтво було до того оброблене.

Під Хотином Туреччина давала козакам дуже гарну оферту: „Покиньте, козаки, поляків, дозвольте нам їх розгромити, а ми вам освободимо Україну раз на все і дамо вам столицю, де собі виберете".

Не пішов на це Сагайдачний, хоч козаки підозрівали поляків, що їх видадуть при нагоді на поталу туркам. Вониж через те не хотіли перші переходити через Дністер, хоч такий приказ прийшов від польського гетьмана Ходкевича.

Такі то були політики.

(Кінець буде).

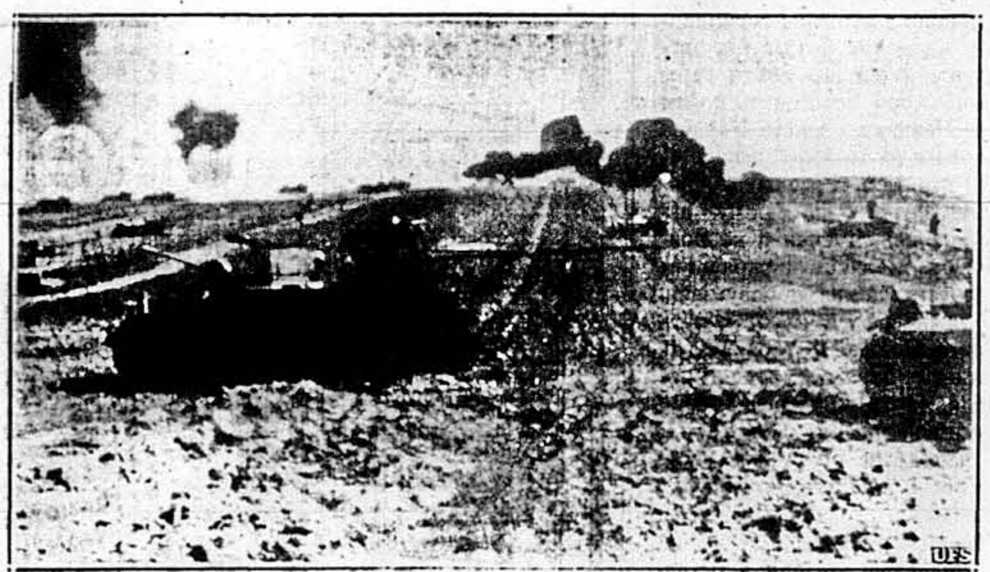
МАЛИ ЩАСТЯ:—Ці дві дівчині, водевільні акторки, Ліліян Андрус і Мері Райс, дістали по пару сот тисяч у спадку, коли помер нюйорський міліонер Ґуґенгаймер. Стільки само дістала ще одна акторка, панна Борщ, якої одначе нема на світлині. Ґуґенгаймер мав 70 літ, як помер. Жінці і синови не залишив нічого. Але правдоподібно суд одну третю з його міліонового майна таки присудить жінці.

В ТЕРНОПОЛІ ЗАМОРДУВАЛА ЧЕРВОНА МОСКВА 400 УКРАЇНЦІВ!

Американські радієві стації передали за берлінським радієм, що коли німці прийшли до Тернополя, найшли там більш як 400 трупів українців, яких вистріляли московські комуністи перед втечею на схід. Здогадуються, що большевики вимордували невинних і безборонних українців обох полів за те тільки, що їх підозрівали, що вони є прихильниками створення незалежної української держави. Большевики стріляли своїм диким способом, в зад голови. Багато з помордованих українців були вистріляні масово скорострілами чекістів.

НАЇЗД ІТАЛІЙЦІВ НА ВАЛЄТУ

РИМ. — Італійські ґазети багато місця присвячують наїздови в малих моторових лодках, наладованих вибуховими матеріялами на Валєту, пристань на Малті. Вони підносять геройство італійських вояків. Бо ті наїзди є для вояків дуже небезпечні. Але про успіхи говорять мало.

НІМЕЦЬКІ ПОВЗИ ПРИ РОБОТІ.—Світлина, надіслана з Берліну, представляє групу німецьких повзів, в акції на совєтсько-німецькім фронті.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

В середу, 23. липня 1941. р. помер в Манчестер, Н. Г., в Нотре Дайм Шпитали, по тяжкій операції член Бр. Пресв. Діви Марії, від. 178. У. Н. Союзу,

МИХАЙЛО ТИЖБІР.

Покійний родився 15. січня 1894. року в селі Лисятичі, повіт Стрий, Галичина. До У. Н. Союзу вступив 28. лютого 1923. року. Прожив 47 літ.

Похорон відбувся 26. липня з укр. гр.-катол. церкви.

Полишив у смутку жену Варвару, троє дітей: дві дочки Розалію і Александру і сина Андрія.

Хай земля Вашингтона буде йому пером!

Ю. Датків, секр.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ТАРЗАН ч. 366. — Критична хвиля.

Своєю величезною силою Тарзан в одній хвилині перевернув ту клітку, в якій увязнили його батавці.

Всі батавці стояли по другім боці. Деякі з них не вспіли відскочити на бік і їх клітка придушила.

Інші висмикнулись зпід клітки, і довкруги почали оббігати, щоб схопити назад Тарзана.

Та в ту хвилю появились і стрільці з луками і почали пускати стріли за втікаючим Тарзаном.